שלא בפניו צריך למימר ליה לך חזק וקני בעי רב מתנה היאך אמר שמואל מאי תבעי ליה לאבא [א]השתא ומה מכר דקא יהיב ליה זוזי אי א"ל לך חזק וקני אין אי לא לא מתנה לא כל שכן ורב סבר [ב]מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב וכמה כל שהוא כדשמואל דאמר שמואל [ג]גדר גדר והשלימו לעשרה [ד]ופרץ פרצה כדי שיכנס ויצא בה הרי זו חזקה האי גדר היכי דמי אילימא דמעיקרא לא הוו סלקי לה והשתא נמי לא סלקי לה מאי עבד ואלא דמעיקרא הוו סלקי לה והשתא לא סלקי לה טובא עבד לא צריכא [ה]דמעיקרא הוו סלקי לה ברווחא והשתא קא סלקי לה בדוחקא האי פרצה ה"ד אילימא דמעיקרא הוו עיילי בה והשתא נמי עיילי בה מאי עבד ואלא דמעיקרא לא הוו עיילי בה והשתא קא עיילי בה טובא עבד לא צריכא [ה]דמעיקרא הוו עיילי בה בדוחקא והשתא עיילי בה ברווחא א"ר אסי א"ר יוחנן נתן צרור והועיל נטל צרור והועיל ה"ז חזקה מאי נתן ומאי נטל אילימא נתן צרור וסכר מיא מינה נטל צרור ואפיק מיא מינה האי [ו]מבריח ארי מנכסי חברו הוא אלא [ז]נתן צרור דצמד [ח] לה מיא נטל צרור וארוח לה מיא ואמר רב אסי א"ר יוחנן [ט]שתי שדות ומצר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לקנותה קנאה לקנות

[א] [לקמן פה. ע"ש.],
[ב] [מרדכי נג. ב"ק נח.],
[ג] [ל"ל דמקבל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלמד ליה מיא נעל לרור דפתח ליה מיא: (ב) רשב"ם ד"ה בעי רב וכו' מכיון שאמר לו נתתי לו: (ג) ד"ה ומה מכר וכו' ל"נ יהיב ליה זוזי מקמי דמחזיק לא קנה: ומס בא"ד מה שאין בשניהן. נ"ב פי' דנכסף ונשטר אין מועיל קנין שדה אחת לשאר שדות: (ד) ד"ה ורב דקנעי וכו' במתנה זו כלום בדאמרינן: (ה) ד"ה דאמר שמואל גבי גדר שהיה: (ו) ד"ה מילימא וכו' אלא יכנסו בו בדי שלא: (ז) ד"ה דלמד וכו' מיבר את המים: (ח) ד"ה המיק וכו' דרפק בה פורתא כדלקמן: (ט) תוס' ד"ה אלא וכו' דל"ג ליה דהיכי מצי למימר וכו' לא עיילו בה כלל וכו' כספרים דגרסי דמעיקרא:

ה"מ במוכר ומשכיר לחבירו דאיכא דמסר ליה לליקני אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה לליקני ואין נראה לר"י דבהדיא אמר בפרק הפרה (ב"ק דף נב. ושם ד"ה כיון) דלא קנה במסירת מפתח ולא מהני מסירת מפתח אלא שלא יצטרך לומר לו לך חזק וקני ודוקא גבי בדיקת חמץ הוא דתלי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו עליו לבדוק לפי שבידו לכנס ולבדוק ומה שפי' נמי דלא קני בנעילת דלת לא משמע כן בגיטין בהזורק (דף עז: ושם) דקאמר תיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלמא בנעילה לחודה קניא שלא היתה יכולה לעשות מנעול דבשבת היה ואפי' דאסור לקנות בשבת בשב"מ שרי שלא תטרף דעתו עליו כדאמר לקמן ולא דמי נעילת דלת למבריח ארי דדוקא נתן צרור דסכר מיגה מיא הוא דאמר בסמוך דהוי מבריח ארי אבל הכא שנועל בפני כל אדם ואין מניח אדם ליכנס מוכח מילתא שהבית הוא שלו וקני בנעילה לחוד וכן מוכח לקמן (דף מז.) גבי הא דתנן אלו דברים שיש להן חזקה ואלו דברים שאין להם חזקה ופריך בגמ' מ"ש ריש"ל ומ"ש סיפא אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר לא קנה כו' וקתני סיפא הכנים תרנגולין בתוך הבית ה"ז חזקה וקנה נמי בנכסי הגר וה"ט דהתם דקנה משום דמסתמא כשנתן שם תרנגולין נעל דלת לשמרן אלמא דקנה בנעילה אבל קשה לרשב"ם דאמר לקמן הבונה פלטרין בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה והתם מיירי בנעל דאי לא נעל אמאי קנה הא לבני בעלמא הוא דאפילו כמו קמא שכל אדם יכול ליכנס כשלא נעל אלא ודאי בנעל אייר ומשמע דוקא שהעמיד דלתות אבל לא העמיד דלתות לא קנה בנעילה: (לעיל): **נעל** וגדר ופרץ כל שהוא. פ"ה דל"ג בפניו משום דבנכסי הגר לא שייך לפניו ואינה קשיא דאיכא למימר משום דנותן מתנה ואחין שחלקו נקט בפניו ומיהו ל"ג ליה דדייק בגמ' אבריתא דרב שרביא בפניו אין שלא בפניו לא ואמתני' ה"ל למידק ועוד דבעי רב במתנה היאך תפשוט ממתני' דאנותן מתנה קתני בפניו אי גרס לה: (לעיל) **אטו בל** הני לאו בני חזקה נינהו. פירוש דמשמע ליה בד"א במחזיק הוא דבעי ג"ש חזקה כלומר במידי דשייך חזקה אבל בנותן כו' מש"ה פריך אטו הני כגון נותן מתנה והאחין שחלקו לאו בני חזקת ג"ש ניהו: **אמר** שמואל ומאי תבעי ליה לאבא ומה מכר בו'. לע"ג דשמואל אית ליה ספ"ק דב"מ (דף טו.) דיפה כח מתנה מכח מכר לענין דלא טריף מייני' את השדה היינו אחר שכבר נתקיימה המתנה כדפ"ה: **האי פרצה היכי דמי אילימא דמעיקרא לא** עיילי בה והשתא נמי לא עיילי בה מאי עבד. נראה דל"ג (ו) דהיכי מצינן למימר השתא נמי לא עיילי הא כדי שיכנס וינא בה קאמר לכך נראה כספרים דגרסינן דמעיקרא לא עיילי בה והשתא עיילי בה טובא עבד. **טובא** עבד. ואין זה כל שהוא אלא כו' ונעל נמי כל שהוא צריך לישב כעין הני:

שלא בפניו ל"ל כו'. אם בא להחזיק אלא בפניו דמוכר כגון בעיר אחרת או אפי' באותה העיר שלא מדעתו של מוכר לא הויא חזקה אלא מ"כ מ"ל מוכר לנוקמ לך חזק וקני ואפי' אם נתן לו מעות לא קני במעות כגון בעיר שכותבין שטר דאין הכספ מועיל עד שיחזיק או עד שיכתוב השטר כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כו.) עלה דהך משנה נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף כו' אמר רב ל"ש אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב לו את השטר ואי פריש פריש שפירש בכסף אקנה קנין גמור בלא חזקה ושטר אבל מסתמא לא קני במעות עד דמחזיק: **בעי רב.** הך בריתא הוה שמיעא ליה דקתני בפניו אבל שלא בפניו לא הויא חזקה עד דא"ל בהדיא לך חזק וקני וקמבעיא ליה מי לימא דבמכירה מיירי אבל במתנה מכיון שאמר לו (ב) נותני לו קרקע זו והלך והחזיק שלא בפניו הויא חזקה ומע"ג דלא מ"ל לך חזק וקני וכדמפרש טעמא לקמיה דנותן בעין יפה נותן לו דלמא לא שנא: **מאי מיבעי ליה לאבא.** במתנה טפי ממכר ק"ו הוא דלא קני עד דא"ל לך חזק וקני: **ומה מכר דקיהיב ליה זוזי.** לוקח למוכר היום ולמחר לאמר שיחזיק שהרי ע"מ כן הוא מחזיק כדי לפרוע דמים למוכר דמוכר לא מפקיד כיון (ג)דקבל כל הדמים מ"ג יהיב ליה (ג) מקמי דמחזיק זוזי לא קנה כדפרישית לעיל וכגון במקום שכותבין את השטר כדתניא בקדושין (דף כז.) מכר לו ר' שדות בי' מדינות כיון שהחזיק בשדה אחת קנה כולן מה שאין בשניהן בד"א שנתן לו דמי כולן כו' אלמא אחר נתינת דמים בעינן חזקה ואפ"ה אי מ"ל מוכר לנוקמ לך חזק וקני הוי חזקה ואי לא לא: **מתנה.** דאין לו כי אם חסרון ממונו לא כל שכן דצריך למימר ליה לך חזק וקני ולא ליהוי חזקה עד דא"ל דדלמא לכשירצה להחזיק כבר חזר בו ממתנתו: **ורב.** דקבעי לה סבר איכא למימר מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב שמתמה מיבה נתן לו והלכך ניחא ליה שילך ויחזיק ואיכא למימר דכמאן דא"ל דמי והלכך מספקא ליה. ושמואל נמי דפשיטא ליה ס"ל היכא אמרינן בעין יפה נותן ה"מ כגון לאחר שהחזיק ונתקיימה המתנה הוא דאמרינן בעין יפה נותן לו מכל וכל שלא שייך לעצמו במתנה זו (ד) דאמרן לעיל [נא.]: המוכר שדהו לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות אבל כל זמן דמספקא לן אי גמר להקנות המתנה או לא מספק אין לנו לומר שנתן את שלו במתנה עד דמפרש ואומר לך חזק וקני: **דאמר שמואל** (ה) **גדר גדר.** שהיה בנוי פחות מי' והשלימו לעשרה לפי שלא יוכלו לעלות עליו וליכנס בשדה: **פרץ פרלה.** הרחיב הפרלה: **דמעיקרא.** כשהיה פחות מי' לא הוו סלקי לה אין יכולין לעלות דרך עליו ליכנס בשדה שהיה עשוי בשיפוע או היה בנוי על מקום מדרון: **והשתא נמי לא סלקי לה מאי קעביד.** ואמאי הוי חזקה דכל בנין בלא צורך לא הויא חזקה: **ואלא דמעיקרא הוו סלקי לה.** מיהא בדוחק והשתא שהשלימו לעשרה לא סלקי לה כלל טובא עביד ואין זה רווי לקרות כל שהוא ואע"פ שבנין כל שהוא גדר: **והשתא סלקי לה בדוחקא.** והיינו כל שהוא דכל שהוא אהני דהא אכתי סלקי לה קצת. והאי דנקט שמואל והשלימו לעשרה לאו דוקא דה"ה לפחות מי' (והוא) דהשתא אהני להכי דסלקי בדוחקא ומעיקרא הוו סלקי לה ברווחא ואורחא דמילתא נקט דסתם השלימו לעשרה מעיקרא סלקי לה ברווחא והשתא סלקי לה בדוחקא: **והשתא קעיילי לה ברווחא.** דפורתא אהני. ולא בעי לתרוצי דמעיקרא לא עיילי כלל והשתא עיילי לה בדוחק דטובא עבד דשוייה פתח. וגבי נעל כל שהוא נמי איכא לפרושי כה"ג שסתם פתח סתימה כל שהוא דמעיקרא עיילי לה ברווחא והשתא עיילי לה בדוחקא מ"ג שקבע מנעול בדלת לנעול בו דהיינו בנין אבל סגר את הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר אינה חזקה דאין זה אלא עושה מלוה לשמור בית חבירו ומבריח ארי מנכסי חבירו הוא כדלקמן בשמעתין. ומע"ג דגבי שכירות בתים אמרי' בפסחים (דף ד.) משמסר לו מפתחות הוי בחזקת שוכר וה"ה לגבי לקנותו ה"מ במוכר ומשכיר לחבירו אבל בנכסי הגר מי מסר לו מפתחות שיקנה הלכך צריך בנין כל שהוא: **נתן צרור.** בחור שבגדר השדה. וכולה שמעתי' אנכסי הגר קאי וה"ה לקונה דבר מחבירו: **נטל צרור.** מן הגדר ועשה בו נקב: **ה"ז חזקה.** וכגון דמהני לשדה כדמפרש ואזיל: **מאי נתן כו'.** למאי אהני האי נתינה ונטילה דליהוי חזקה: **אילימא נתן צרור וסכר מיא.** דאם נהר שוטף ורוצה ליכנס דרך נקב ובא זה וסתם את הנקב בצרור וסכר את המים מן השדה שלא יכנסו בו (ו) שלא יטשטש את השדה: **ואפיק מינה מיא.** שנאספו לה מים בצד אחד ועשה נקב בצד השני כדי שילאו לחוץ: **האי מבריח ארי וכו'.** הא למה זה דומה למשיב אבידה דכל ישראל מצווין להציל ממון מבריחים מן ההיזק ואין קרוי חזקה אלא דומיא דגדר ופרץ שעושה בו בנין או כל תיקון הצריך לו לשדה כגון משקה מים או זורע או חורש: **דלמד לה מיא.** כמו למיד פתיל (במדבר יט) וילמדו לבעל פעור (תהלים קו). חיבר (ז) המים שבתוכו שלא יצאו לחוץ וזהו כמו משקה את השדה דומיא דחורש שמתקן את השדה ומייפו בהשקאה זו: **דפתח ליה מיא.** ע"י נטילת צרור נכנסו המים מן הנהר דרך חור שבכותל: **וא"ר אסי אר"י כ' שדות.** של גר הסמוכין זה לזה אלא שיש מגר אחד ביניהן: **החזיק באחת מהן.** כגון דרפק בה (ח) דלקמן [נד.] ונתכוין לקנותה לבדה ולחברתה לא נתן לב לקנות קנאה לאותה שדה לבדה ואי לא הוה מגר ביניהיס הוה קני את כולה משתמא בחפירה כל שהוא:

לקנות

לקנות

ר"ש א מי' פ"א מהל' מכירה הל' ח סמג עשין סב טוש"ע מ"מ סי' קלב סעיף ב:
רב ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם ס"ד ועיין בטור ובב"י:
רבא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
רבב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
רבג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
רבד ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ו:
רבה ז מיי' פ"א מהל' זכייה הלכה ז סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ערה סעיף ח:

רבינו גרשום

אע"ג דמחזיק המקבל לא קני עד דאמר ליה המוכר לך חזק וקנה: במתנה היאך. צריך למימר ליה לך חזק וקנה אי לא. מי אמרינן בעין יפה נותן וקנה המקבל אע"ג דלא אמר ליה לך חזק וקנה: גדר גדר. שהיה קרוב לעשרה והשלימו המקבל לעשרה: שיכנס ויצא בה. דרך אותה פירצה הויא חזקה: דמעיקרא כשגדרה הנותן הוו סלקי ליה אינשי על אותו גדר ועכשיו הגביהו זה מקבל דלא יכלי אינשי למיסלק לה: טובא עבד. ואמאי קרי ליה כל שהוא: אי נימא נתן דסכר מיניה מיא. כלומר שראה מים שהיו באין דרך חור אחד לשטוף את השדה ונתן צרור באותו חור כדי שיעכב המים שלא ישטפו את השדה: נטל דאפיק מיא מינה. שהיה כל השדה מלאה ולא היו יכולין לצאת ממנה ונטל זה צרור אחד מפאת השדה ויצאו המים דרך נטילת הצרור: האי מבריח ארי. כלומר מה חזקה הויא זו הא מצי למימר ליה הנותן או אחד מן האחין מצוה עבדת שהצלת נכסי כי כן חובה לבר ישראל להציל ממון חבירו ולא הויא חזקה: אלא נתן צרור דצמד לה מיא. שהיתה שדה בית השלחין דצריך לה מים הרבה וצמד לה. שסכך בצרור דרך צאת המים שלא יצאו מן השדה ולא סגי לה בלי מים: נטל דפתח לה מיא. שנטל צרור א' ועשה דרך למים ליכנס דרך נטילת אותו צרור דבבנין זה ודאי [הוי] חזקה: ב' שדות. של נכסי

אותה קנה וחברתה לא קנה. והא דאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כז.) גבי עשר שדות בעשר מדינות החזיק באחת מהן קנה כולן התם בנותן לו דמי כולן והכא בנכסי הגר או במתנה ואע"ג דאין מחוסרין דמים מכל מקום לא הוי כמכר שנתן לו דמי כולן: **ליבני בעלמא הוא דאפיך.** ואע"ג דרפק בה פורתא כשבנה יסוד לא מהני מידי אלא בקרקע העומד לחרישה ולא דמי למולא פלטרין בנוין וסד בהן סיוד אחד דקני דהתם משבית הוא בנכסי הגר דהיינו פלטרין אבל הכא מה הן נכסי הגר הוא קרקע והיא לא נשתנתה שאין ראוי לדור שם כל זמן שאין דלתות וח"מ והא יש בה גג וראוי ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים וי"ל דמ"מ לא חזיא לדירת קבע כל זמן שאין בה דלתות דאדרבה קילקלה דמעיקרא חזיא לזריעה והשתא לא חזיא לזריעה: **המציע** מצעות בנכסי הגר קנה. ודוקא הציע אבל הלך בבית או שכב לא קנה ואפי' מלא מטות מוצעות ושכב עליהם משמע דלא קנה[ו] דהגבהה משונה בעינן: **הרחיצו** וסכו. בפרק כירה (שבת דף מא.) דאמר רחץ ולא סך מעיקרא ולא גרסינן מעיקרא דהכא משמע דסיכה היא בתר רחיצה דליכא למימר שמי סיכות היו עושין דא"כ אמאי לא חשיב ליה הכא ההיא דקודם רחיצה ומקרא דורחצת וסכת אין רחיצה דהכא סיכה איכא למימר במיני בשמים דהכא סיכה ודאי שהיא להתבשם ולריח טוב היא אבל רחיצה שלא יעבירו המים את הבשמים: מדעתא

[א]לקנות אותה ואת חברתה אותה קנה חברתה לא קנה לקנות את חברתה אף אותה לא קנה בעי רבי זירא החזיק באחת מהן לקנות אותה ואת המצר ואת חברתה מהו מי אמרינן [ב] מצר דארעא חד הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [ג]תיקו בעי רבי אלעזר החזיק במצר לקנות שתיהן מהו מי אמרינן האי מצר אפסרא דארעא הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [ד]תיקו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ד]שני בתים זה לפנים מזה החזיק בחיצון לקנותו קנאו לקנות אותו ואת הפנימי חיצון קנה פנימי לא קנה לקנות את הפנימי אף חיצון נמי לא קנה החזיק בפנימי לקנותו קנאו לקנות אותו ואת החיצון קנה שניהן לקנות את החיצון אף פנימי לא קנה [ה] א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ה]הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה מאי טעמא קמא לבני בעלמא הוא דאפיך אמר רב דימי בר יוסף א"ר אלעזר [ו]המוצא פלטרין בנכסי הגר וסד בהן סיוד אחד או כיור אחד קנאן וכמה אמר רב יוסף [ז]אמה אמר רב חסדא [ח]וכנגד הפתח אמר רב עמרם האי מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו [ט] עינין ממתניתא [י]המציע מצעות בנכסי הגר קנה ואנהרינהו עינין ממתניתא מאי היא דתניא [יא]כיצד בחזקה נעל לו מנעלו או התיר לו מנעלו או שהוליך כליו אחריו לבית המרחץ והפשיטו והרחיצו [יב]סכו גרדו והלבישו והנעילו והגביהו קנאו אמר ר"ש לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר הכי קאמר הגביהו לרבו קנאו הגביה רבו לו לא קנאו אמר ר"ש [יג]לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום [יד]א"ר ירמיה ביראה אמר רב יהודה האי מאן דשדא

לקנות אותה ואת חברתה לא קנה לקנות את חברתה אף אותה לא קנה בעי רבי זירא החזיק באחת מהן לקנות אותה ואת המצר ואת חברתה מהו מי אמרינן (א) מצר דארעא חד הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [ב]תיקו בעי רבי אלעזר החזיק במצר לקנות שתיהן מהו מי אמרינן האי מצר אפסרא דארעא הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [ג]תיקו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ד]שני בתים זה לפנים מזה החזיק בחיצון לקנותו קנאו לקנות אותו ואת הפנימי חיצון קנה פנימי לא קנה לקנות את הפנימי אף חיצון נמי לא קנה החזיק בפנימי לקנותו קנאו לקנות אותו ואת החיצון קנה שניהן לקנות את החיצון אף פנימי לא קנה [ה] א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ה]הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה מאי טעמא קמא לבני בעלמא הוא דאפיך אמר רב דימי בר יוסף א"ר אלעזר [ו]המוצא פלטרין בנכסי הגר וסד בהן סיוד אחד או כיור אחד קנאן וכמה אמר רב יוסף [ז]אמה אמר רב חסדא [ח]וכנגד הפתח אמר רב עמרם האי מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו [ט] עינין ממתניתא [י]המציע מצעות בנכסי הגר קנה ואנהרינהו עינין ממתניתא מאי היא דתניא [יא]כיצד בחזקה נעל לו מנעלו או התיר לו מנעלו או שהוליך כליו אחריו לבית המרחץ והפשיטו והרחיצו [יב]סכו גרדו והלבישו והנעילו והגביהו קנאו אמר ר"ש לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר הכי קאמר הגביהו לרבו קנאו הגביה רבו לו לא קנאו אמר ר"ש [יג]לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום [יד]א"ר ירמיה ביראה אמר רב יהודה האי מאן דשדא

יכול לקנות בחזקת השדה אלא אורחא דמילתא נקט שאין חוששין בני אדם בקניית המצר כי אם בקנין השדה: **והחזיק במצר.** דרפק ביה פורתא: **לקנות שניהן.** השדות דמכאן ומכאן: **מהו.** דאם תמצי לומר החזיק בשדה לא קנה המצר התם היינו טעמא שאין המצר צריך מן השדה ואין זקוק לו כלל אבל המצר משועבד הוא לשדה לשמרו כמו שהאפסר משמר את הבהמה ואמרינן בקדושין (שם) תדע אילו מכר לו עשר בהמות באפסר אחד מי לא קנה הבהמות בשביל שמחזיק באפסר והאי מצר נמי אפסרא דארעא הוא וכמי שמחזיק בשדות דמי: **או דלמא האי לחודיה קאי.** המצר לגמרי ולא דמי לאפסר של בהמות כדאמרי' נמי בקדושין [שם] מי דמי התם לגודו בידו הכא לא לגודו בידו: **זה לפנים מזה.** והפנימי יש לו דריסת הרגל על החילון לגאת לרה"ר דרך עליו: **פנימי לא קנה.** דאין פנימי משועבד לחילון כלל דליהני חזקה שלו: ה"ג **לקנות אותו ואת החילון קנה שניהן: לקנות את החילון.** לבדו לכך החזיק בפנימי אף פנימי לא קנה: **קמא לבני בעלמא הוא דאפיך.** הפך לבנים בעלמא ושדרן זה על זה דכל זמן שלא העמיד דלתות מאי קעביד מעיקרא עילוי ברווחא והשתא נמי עילוי לה ברווחא דתחלת בנין אינו עיקר אלא גמרו וכדתנן (לעיל דף מב.) נעל ונגר דהיינו העמדת דלתות אבל בנה כל שהוא לא קתני: **המוצא פלטרין.** בנוין ואין חסר כלום ואין לו מה לחדש בבית שהיה חזקה: **גדולים** לא גרסינן: **סיוד.** טיח בסיד: **כיור.** ציורין מחוקין על הקיר: **וכמה.** הוי ייפוי להחזיק: **וכנגד הפתח.** דרך כניסת פתח הבית בכותל שכנגדו דאם גרלה יותר לגוי אבל במקום אחר טפי מאמה בעי: **הא מילתא.** דלקמן אמר לן רב ששת מדעתו: **ואנהרינהו לעיינין ממתניתא.** והאיר עינינו להבין לגו דאיה לדבריו ממתניתא דלקמן: **הציע מצעות.** ושכב שם על הקרקע בנכסי הגר קנה ואף על גב דלא היינו נעל וגדר ופרץ שלא תיקן שום תיקון בקרקע אלא שנהנה גופו מן הקרקע שמשמשו הקרקע הוי חזקה. ונראה בעיני דמהכא ילפינן דנפקא לן קרקע נקנה בחזקה בקדושין [כו.] מהאי קרא ושבו בעריכם אשר תפשתם [ירמיה מ] במה תפשתם בישיבה ועוד מדכתיב וירשתם אותה וישבתם בה [דברים יא] במה ירשתם בישיבה והיינו בכלל ישיבה כשישוכב על הקרקע: **כילד בחזקה.** אעבד כגעני דתנן בקדושין [כב:] שנקנה בחזקה קאי: **נעל לו.** עבד לרבו שמשמש העבד לרבו הוא חזקה וכן כולן. אף הציע מצעות שמשמשו הקרקע קנה: [ט]**והנעילו.** היינו נעל לו מנעלו דרישא ואגב שיטפא דהלבישו אמר נמי הנעילו: **גרדו.** כמו ויקח לו חרס להתגרד בו (איוב ב): **והגביהו קנאו.** לקמיה מפרש מי הגביה למי: **אמר ר"ש כו'.** לקמיה מפרש: **מאי קאמר.** הגביהו דקאמר ת"ק מי הגביה למי ומאי קמהדר ליה ר"ש דלפוס ריהטא משמע דהיינו ת"ק: **הגביה העבד לרבו.** כגון שהיה צריך להגבהה זו כגון להעלותו למטתו קנאו לעבד בהגבהה זו שהרי שימש לרבו שנסמך עליו והיינו דומיא דהציע בנכסי הגר דהיון שנסמך ונשען בשכיבתו על הקרקע קנאה: **הגביה רבו לו לא קנאו.** דלא שייכא הגבהה כי אם במטלטלי שאין דרך להגביה בני אדם: **לא תהא חזקה.** דהנעיל והלבים והרחיץ והפשיט גדולה מהגבהת רב לעבד וקנה רב לעבד שהרי הגבהה חמורה היא דקונה אפילו ברשות מוכר מה שאין כן במשיכה ומסירה וגם קונה ברשות הרבים ובסימטא: דשדא

מסורת הש"ס

(א) קידושין כב., ב) [ל"ל וסכו], ג) עירובין כה., ד) [ל"ל מצר של שני], ה) [ל"ל אחר ד"ה גרדו], ו) נ"ל לחזקה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי אמרינן מצר דארעא חד. נ"ב ק"ל האי מצר דהאי ארעא ודהאי ארעא הוא יקני וכו': (ב) שם פנימי לא קנה וא"ר נחמן: (ג) שם ואנהרינהו לעיינין וכו' והתמילו וסכו וגרדו וכו': (ד) רשב"ם ד"ה לו דילמא וכו' וכל אחד חשוב מקום בפני עצמו:

מוסף רש"י

התיר לו מנעלו. העבד לנוקה (קדושין כב:). גרדו. גרלט"ר בלע"ז (שם). הגביהו. העבד את הנוקה (שם). מאי קאמר. מה ענין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא, הגבהה דעלמא נוקה מגביה החפץ והכא אמרינן שהעבד מגביהו משום עבודה שהנוקה משעבד בו לקנותו בחזקה (שם).

רבינו גרשום

הגר: לקנות אותה ואת חברתה. דלא החזיק אלא באחת ובעי למיקני מהחזקת האחת שתי השדות דסבר הואיל והמצר עולה לשתיהן כשדה אחת דמי. אעפ"כ לא קני אלא אותה שהחזיק בה: לקנות את חברתה. כלומר דלא נחכוין לקנות אותה שהחזיק אלא חברתה: אף אותה. שהחזיק בה: לא קנה. משום דלא נתכוין לה כל שכן חברתה דלא קנה: לקנות אותו ואת הפנימי. בחזקת החיצון דסבר הואיל ואית ליה דרך החיצון לא צריך להחזיק אלא בחיצון ובההוא חזקה אקנה שתיהן. אפילו הכי לא קני אלא חיצון: החזיק בו לקנות את הפנימי דהחזיק בחיצון ולא נתכוין לקנות החיצון אלא בחזקת חיצון סבר לקנות פנימי. לא תימא דפנימי לא קנה הואיל דלא החזיק בו. אלא אף חיצון דאחזיק לא קנהו הואיל דלא נתכוין לקנותו אלא לפנימי. החזיק בפנימי והי' קמכוין ומבין לקנות אותו ואת החיצון קנה שתיהן הואיל ויש דרך לפנימי על החיצון. החזיק בפנימי ולא לדעת לקנות את הפנימי אלא לקנות באותה חזקה את החיצון. אף פנימי לא קנה וכל שכן חיצון דמאחר דלא קנה פנימי לא קנה חיצון: לבני בעלמא הוא דאפיך. כאדם שמהפך לבנים ממקום למקום דלא חשוב עיקר בנין כ"ז שלא העמיד הדלתות כדאמר נעל דהיינו עיקר: סיוד. בסיד: וכיור. צייר בו ציור אחד בכותל מן הסיד על שמי קורה כמו שעושין בפלטין וכנגד הפתח הוי חשוב דניכר: המציע מצעותיו של נכרי בנכסי הגר אע"ג דלא הוי לא נעל ולא גדר הוי חזקה: ואנהרינהו לעיינין. שהראה לנו ראיה לדבריו מן המשנה דחזקה כל שהוא הויא חזקה: הגביהו העבד לרב קנאו. דהיינו קצת שימוש: ה"ק אגבהיה איהו לרביה קנייה. דהיינו חזקה דקצת שימוש: הגביהו רבו לעבדו. היינו טפי עיקר מחזקה דהגבהה קונה בכ"מ אפי' ברשות של חבירו ואפי' לא שכר המקום: (נוסחא א') ואם שכר מקומו והגביהו והניחו שם קונה.

דשדא ליפתא בי פילי. שזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקת הלפת בתוך החרץ לא הויא חזקה שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זורע ואח"כ מכסהו (ג) ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר ממילא הוא דקשבח ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו וכן למד לה מיא דאמרן לעיל [נג.] הרי משקה את השדה ומנגב את הקרקע אבל האי מאי קעביד ואכילת הלפת נמי אינה חזקה דאכילת פירות אינו קונה ולא הויא חזקה לקנות שהרי אינו עושה בלקיטת הפירות ולא באכילתם שום תיקון בקרקע שיהא דומה לנעל גדר ופרץ וגם לא להציע מצעות בנכסי הגר [נג.] דהתם קמיתהני גופו מן הקרקע וקמשמשא ליה קרקע כעבד לרב והכי נמי אמרינן לקמן בשמעתין [נז.] והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה לענין חזקת שלש שנים להיות אכילת הפירות של שלש שנים עומדים במקום שטר ובנכסי הגר לא קנה כלומר לגבי לקנות קרקע מיד כדין קרקע שנקנית בכסף בשטר ובחזקה דנעל וגדר לא הויא חזקה: **פילי.** כמו פילאי: **דפשח דיקלא.** כמו ויפשחמין (איכה ג). נוטל מן הענפים ויש שמפשחין אותו לצורך הדקל לפי שענפיו מרובים ואין מניחין אותו ליגדל ומהניא ליה הפשיחה לזיבור בכרם: **אדעתא דדיקלא.** כדי שיגדל (ד): **קני.** הדקל: **אדעתא דחיותא.** אם מפשיחו לצורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנאת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק בדקל ולקנותו בחזקה זו לא קני ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר אלא בלקיטת פירות מתכוין לא הויא חזקה וכמחזיק אלא מדעת דמי וכי קאמר מתכוין אני לקנות בלקיטה זו הרי הוא כמי שהולך בשוק ואומר רוצה אני להחזיק בשדה פלוני דבדיבור בלא מעשה לא הויא חזקה דתרתי בעינן שיעשה תיקון בקרקע בידים ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק: **כיכי דמי.** מנא ידעינן אי אדעתא דדיקלא או אדעתא דחיותא עבד שלא יוכל לכפור ולטענו אדעתא דדיקלא ואע"ג דאיכא למימר נמי אדעתא דחיותא מסתמא כל אדם אדעתא להחזיק מתכוין וכל היכא דאיכא למימר הכי אמרינן אדעתא למיקני מכוין: **כולה מחד גיסא.** מקלקל הוא את האילן שמגלהו כולו מצד אחד וההוא ודאי אדעתא דחיותא לחוד מכוין דלאילן לא חייש: **האי מאן דזכי זיכיא.** מכבד ומטהר את השדה מקימסים ועצבים רעים: **אדעתא דארעא.** שתהא נוחה לחרוש: **אדעתא דיביי.** לנקט עצים לשרוף לא קני דכל לקיטת פירות לא קני: **שקל רבדבי וזוטרי.** איכא למיתני אדעתא דארעא אבל שבק זוטרי ליכא למיתני אלא אדעתא דיביי לחוד דגדולים הראוין לשריפה מלקט: **דאפקיל פיקלא.** מסיר המכשולות ומשוה פני הקרקע שתהא חלקה ולא תכשל המחרישה ותשבר: **קני.** דדמי לחורבה: **דכי דרי.** גורן לדוש שם תבואה דכיון דקרקע זה לחרישה עומד ולא לגורן ואף לאחר שיחליקו לגורן ויחבוט שם תמיון יהא צריך (ה) שם לחרוש ולזרוע נמצא שאין גורן זה כאן כי אם קלקול ואין זה מתקן השדה כי אם מקלקל וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול ומעיקרא לא מתקן הוא ולא דמי לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל דבריהם הללו אין סופן לסתרן אבל גורן זה סופו לקלקלו ולסתרו דעיקר דחרעא לחריסה קיימא אבל אם רצה לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני דקני דאין לך חזקה גדולה מזו: **מולין.** תל: **נלא.** גומא: **שקל מוליא ושדא בנלא אדעתא דארעא.** לקח התל והשליך בגומא נמצא שהשוה כל הקרקע איכא למימר לחרוש עשה שלא תתעכב המחרישה: **מוליא במוליא ונלא בנלא.** התל הרחיב במקומו והשפילו ונתן מגבהו סביבתו לגדדין שלא יהא זקוף כל כך וכן נלא בנלא שפתי הגומא השפיל (ו) וגדר לתמצעיתה ונעשית הגומא חלקה הרי הגומות נגד והתלים נגד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו: **אדעתא דכי דרי.** ראוי הוא לחבוט חטים ולא לחריסה. וכל החזקות הללו אין בנכסי הגר אין במתנה אין במכר והתחין שחלקו: **דפתח מיא.** שיכנסו בשדה: **פתח פרי בבי.** אחד לגד הנהר ליכנס המים ואחד לגד שני לצאת: **אדעתא דכוורי.** לגוד דגים נתכוין ולא להשקות השדה דאי להשקות השדה מתכוין היה לו לעשות פתח אחד ויתעכבו שם המים וגם הדגים יהו נגודין שם מתיליהן: **בתפשיחא.** כדתמרן לעיל דפשח דיקלא אדעתא דחיותא כולה מחד גיסא: **רפק תותיה פורתא.** דהיינו עודר תחת האילן דמהני ליה כחורש לזריעה: **כדמחזקי אינשי.** אדעתא דדיקלא דהיינו מהאי גיסא ומהאי גיסא: **הגר לורה.** לורת חיה או עוף: **בנכסי הגר.** בכתלי הבית אבל סיוד וכיור דאמר לעיל (דף נג.) אמה כנגד הפתח לאו היינו לורת בריה אלא ציורים בעלמא מעשה לעצועים ופרחים אבל לורת חיה או עוף חשובה ודי באחד ולא בעינן אמה ולא כנגד הפתח: **דרב לא קנה לגינתא דבי רב.** גינה הסמוכה לבית מדרשו והיתה של גר ומת וקנאה רב בכך שעשה בה לורה להחזיק בה. ומכללא דהך מעשה אימתר הך דרב: **המסויימת במלריה.** שם לה מלר באדרבע רוחותיה: **כיון שהכיש בה.** וחפר במרא מכוש אחד הכאה אחת בקרקע קנה כולה דהיינו רפק בה פורתא וכגון קרקע שעומד לחריסה אבל בבית לא הוי חזקה ול"ש מכר ול"ש נכסי הגר קנה כולו: **לא קנה אלא מקום מכושו בלבד.** ודוקא נכסי הגר אבל מכר וקבל זוזי אפילו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן כדאמר שמואל בפרקי קמאי בב"ק [יב.] וקדושין [מ:] וכדפריש"ת לעיל (דף נג.). ובהך פלוגתא הלכתא כרב דהא ר"נ עבד עובדא כוותיה דרב לקמן בשמעתין:

ושאינה

אדעתא דציבי לא קני. ואע"פ שמתקן הקרקע וכן פשח דיקלא אדעתא דחיותא אע"פ שהדקל מיתקן בכך דלעולם לא קני אלא אם כן מתכוין לקנות כדאמרינן לעיל לקנות את חציצתה אף לאותה לא קנה כיון שלא נתכוין לקנותה וביאמות פרק ר"ג (דף נב:) אמר הא למה זה דומה לעובד בנכסי הגר וכסנור שלו הן דלא קנה ובהפרה (נ"ק דף מט: ושם) אמר דהמחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתא דארעא הוא מחזיק ובארעא הא לא אחזיק ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא או דלמא דעתיה נמי אשטרא ואין להקשות דאע"ג דאין דעתיה אשטרא אמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו חלרו דאחר מתורת יד אתרבאי דהא דאחר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בחלרו ואם היה יודע היה רוצה לקנות אבל אם יודע ואין מתכוין לקנות לא קני ות"ת מצא בגל או בכותל יש דתנן באלו מציאות (ב"מ דף כה:) הרי אלו שלו מפני שיכול לומר של אמוריים הוא אמאי לא קנית ליה חלרו וי"ל דבדבר שאין הווה שימצא לא קנה חלרו שלא מדעת:

מוליא במוליא כו'. הקשה ה"ר יוסף דאורליינ"ש (ו) משמע שצריך קרקע שוה לחריסה יותר מלריסה ואנן סהדי דלריסה צריך הרבה יותר שוה וחלק ומה שפירש נמי בקונט' דאם עושה אדעתא דגורן קבוע קני היכי ידעינן אי עבד אדעתא דגורן קבוע או אינו קבוע והיה מפרש דכי דרי להכא היינו להעמיד שם בהמות כמו אבי דרי חוטבנא (שבת דף נב.) דלקמן (דף נז.) תנן דבהעמדת בהמה לא קני ור"ת השיב לו שהם היו דשים במוריגים ולא היו צריכין להשוות קרקע כל כך (ז):

ושאינה

מסורת הש"ס

(א) מו"ק י:, (ב) [שם], (ג) שם, (ד) [שם ס"ש], (ה) עי"כוכן כה., (ו) [עי' תוס' יומא נד: בד"ה כרוכים], (ז) [ועי' תוס' מו"ק י: ד"ה מוליא],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **אדעתא** כו' **אבל** אם יודע ואינו מכוון לקנות. עיין ניצון דף פא ע"א תוס' ד"ה ליקט:

הגהות הב"ח

(א) נב: ובדא בגלא דאדעתא דאכילה. נ"ב ובמס' מו"ק דף י' ע"ב אחא להדא דיפקה: (ב) שם אחא הכוא גברא רפיק: (ג) **רשב"ם** ד"ה דשדא וכו' מכסהו עפר ואח"ע וכו' משקה את השדה ומטיב ומנגב: (ד) ר"ה אדעתא דדיקלא כדי שיגדל הדקל כל"ל ומיהא קני נמתק: (ה) ר"ה כדי דרי וכו' יהא צריך לחרוש שם ולזרוע: (ו) ד"ה מוליא במוליא וכו' הספרי וגירד לאמצעיתה: (ז) תוס' ד"ה מוליא וכו' הר"י דאורליינ"ש הכא משמע וכו' לבדיה צריך הרבה. נ"ב מיהה על התוס' שלא הביאו דנמרו"ק דף י' ע"ב אחא להדא דיפקה ובגלא שבאן הוא ע"ש וע"ל דיפקה:

רבינו גרשום

לפת בפילי ארעא דגר. ששתל לפת בארעיה דגר בנקעיה דבאותה שעה לא שבח דליהוי חזוקה: דפשח דיקלא. שעוקר קצת הענפים של דקל של גר: אדעתא דדיקלא. אם לצורך הדקל מתכוין שיגדיל יותר וישביח הוי חזוקה וקני: אם לצורך חיותא. להאכיל הענפין והולבין לבהמתו לא קני הדקל: דזכי זביא. שמכבד ומזכי את השדה אדעתא דארעא כדי שתהא נוחה לחרוש ולזרוע קני: אבל אם אדעתא דציבי. ללקט העצים להסקה לא קני: דתקיל תיקלא. למשוי קרקע השדה: אדעתא דארעא. שתהא נוחה לחרוש ולזרוע קני: אדעתא דבי דרי. לחבוט שם חטים: מוליא. תל: נצא. חריץ: שקל מוליא במוליא. שנוטל ראש המוליא וגותן סביב החל כדי להרחיבו. נצא בנצא שנוטל מצדי הגומא ומשליך למטה בקרקעית: כדי להשוותה ולהרחיבה ה) הדינו אדעתא דארעא. ו) כמו אמת המים שמשקה בכל השדה: פתח תרי בבי. שפעמים סוכר האחד ומוציא המים באחד הדינו אדעתא דכוורי: בתפשיחא. בנכסי הגר ולא הויה לנקות כל האילן ביחד אלא כדאמר לעיל: אתא חד גברא רפק ביה. חפר תחתיו שעידרו כמו שחופרין תחת האילנות: אלא בצורתא. בציור שצייר בכותליה: המסוימת. המסומנת שניכרת בין השדות שהמצרים גבוהין סביבה והיא של גר: ניכוש. חפירת יד:

ה) עי' כתוס' מו"ק דף י ע"ב ד"ה מוליא אבל דכ"ה נ"י כב לאנפס דמוליא במוליא אדעתא דארעא ואכן נסם רבינו מתנו להיפך וא"ע: ו) נראה דחסר כאן וא"ל אמי מאן דפתח מיא. כמו אמת המים וכו':

עין משפט נר מצוה

רלב א מי' פ"ב מהל' זכיה ומתנה הל' י סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' עה סעיף כב:
רלד ב ג מי' שם הל' ד ה טוש"ע שם סעיף ח:
רלה ד ה מי' שם הל' ה ו טוש"ע שם סעיף יח:
רלו ו ז מי' שם הל' ו ז טוש"ע שם סעיף יט:
רלז ח ט מי' שם הל' ז ח טוש"ע שם סעיף כ:
רלח י כ מי' שם הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף יב:
רלט ל מי' שם הל' ל טוש"ע שם סעיף יד:
רמ מ מי' שם פ"ח הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

דשדא ליפתא בי פילי. נטע לפת בגומת שנלא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דלי חפרה בתמוס דלשון קנה (ערובין כה.). **לא הוי שבחא.** ולא חזקה היא ואנן בעל גדר ופרץ כל שהוא תנן, מידי דמה ניהוי חזקה (שם). **ממילא קא שבח.** והכיל שעתא לא איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל (שם). **דפשח דיקלא.** שזומר הדקל מן הענפים שנו (מו"ק י:) דפשח, לשון פיסוק (איכה ג יא). **שקל מהאי גיסא ומהאי גיסא.** ענפים יבשים שנו היינו אדעתא דדקלא (מו"ק י:). **אדעתא דחיותא.** דלאדרין למאכל בהמה, דנקט מן הענפים דמחד גיסא כין לחין כין יבשין לצורך מאכל בהמה (שם). **דזכי זביא.** שמכבד את הקרקע מעפרים קטנים שפליה שנועלה (שם). **אדעתא דארעא.** דלהכי ליקטן שרולה לזרוע הקרקע שלוקט בגדולים וקטנים (שם). **אדעתא דציבי.** אם ליקטן אדעתא דעצים להסקה, דנקט דבכרי ושבק זוטרי (שם). **דאתקיל תיקלא.** שמופר משם הלדמה (שם). **אדעתא דארעא.** שמופר שהיו לצורך זריעה (שם). **אדעתא דבי דרי.** לצורך הגורן לחבוט שם חטין (שם). **שקל מוליא.** שנעטל הקרקע ממקום גבוה (שם). **נצא בנצא.** שמופר במקום נמוך, היינו אדעתא דבי דרי, אדעתא דגורן, שכן דרכו של גורן שמשיה הגרעין (שם וגורם להיפך ועי' תוס' שם). **מוליא במוליא.** שנעטל הקרקע ממקום גבוה ומניחו שם על גבי מקום גבוה (שם). **ונצא בנצא.** שמופר במקום נמוך ומניחו במקום נמוך, דהיינו אדעתא דארעא, שזה דרכו של מורש שהיו שאינו משגיח בפחות מקום שיש המחרישה בקרקע אפילו במקום נמוך מורש (שם). **אדעתא דכוורי.** שעושין המים שיופלין מן הגומא של ביכר לתוך לצורך שיצא המים ושתירו הדגים (שם). **פתח תרי בבי.** חד שנו נכנסין המים לגומא ונכנסין אף הדגים לגומא ואחד שהמים יופלין חוץ לגומא והדגים משתיירים בתוכה ונוקטים לותם (שם). **חד בבא.** דפתח חד בבא שנו נכנסים המים לגומא ואיכך פתח שנו יוצאין המים לחוץ לא פתח, **אדעתא דארעא.** שכשבגומא מליאה מים יוצאין המים למעלה ומשקין כל השדה (שם).